

แพทยศาสตร์และเวชศาสตร์ผู้สูงอายุสำหรับ

การดูแลผู้ป่วยสูงอายุขั้นต้น

Gerontology and Geriatrics for Primary Care Practice

บรรณาธิการ
วิศศักดิ์ เมืองไพศาล

สมาคมแพทยศาสตร์และเวชศาสตร์ผู้สูงอายุไทย

สถิติ ในดวงใจของท่านผู้รักสันติ
ในสมัยระบอบการปกครองแบบพระมหากษัตริย์
โดยเสด็จในพระมหากษัตริย์องค์เป็นอันกษัตริย์ที่สุจริต
ข้าพระพุทธเจ้า สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

เลขทะเบียน M 0150716

วันลงทะเบียน ๕ 3 พค. 2560

เลขเรียกหนังสือ

พจนานุกรมและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุสำหรับการดูแลผู้ป่วยสูงอายุขั้นต้น
(Gerontology and Geriatrics for Primary Care Practice)

โดย สมาคมพจนานุกรมและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุไทย

พิมพ์ครั้งที่ 1 14 กุมภาพันธ์ 2560 จำนวน 1,500 เล่ม

ราคา 400 บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

วีรศักดิ์ เมืองไพศาล

พจนานุกรมและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุสำหรับการดูแลผู้ป่วยสูงอายุขั้นต้น = Gerontology and Geriatrics for Primary Care Practice-- กรุงเทพฯ : สมาคมพจนานุกรมและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุไทย, 2560.

444 หน้า.

1. ผู้สูงอายุ--แง่มุม. 2. สุขภาพ. I. สมาคมพจนานุกรมและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุไทย II. ชื่อเรื่อง.

613.0438

ISBN 978 616-91298-3-7

ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่ สมาคมพจนานุกรมและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุไทย
สำนักงาน : ตึกหอพักพยาบาล 3 ชั้น 7 โรงพยาบาลศิริราช
เลขที่ 2 ถนนวังหลัง แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย
กรุงเทพมหานคร 10700
โทรศัพท์ 0-2419-7284 โทรสาร 0-2411-5034
Email: tggm2009@yahoo.co.th
Website: <http://www.thaigeron.or.th/>

บรรณาธิการ วีรศักดิ์ เมืองไพศาล

พิมพ์ที่ ห้องหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์
45/14 หมู่ 4 ถนนบางกรวย-จตุรนต์
ตำบลบางขนุน อำเภอบางกรวย นนทบุรี 11130
โทร. 0-2879-9154 โทรสาร 0-2879-9153
www.perbpim.com

ออกแบบปกโดย อรชล เจริญชัยยง

ส่วนที่ 1: สถานการณ์ผู้สูงอายุและการจัดการ

1. หลักและแก่นสาระในการดูแลผู้สูงอายุในระดับปฐมภูมิ (Principles and essences of primary care of older persons) <i>ประเสริฐ อัสสันตชัย</i>	3
2. สถานการณ์โรคและการดูแลสุขภาพในผู้สูงอายุไทย (Situation of health problems and care of Thai older people) <i>วิรัชศักดิ์ เมืองไพศาล</i>	21
3. การจัดตั้ง องค์ประกอบที่สำคัญและการพัฒนาคุณภาพคลินิกผู้สูงอายุ (Geriatric clinic: development, key components and quality improvement) <i>วิรัชศักดิ์ เมืองไพศาล</i>	31
4. บทบาทของพยาบาลในคลินิกผู้สูงอายุ (Role of the nurse in a geriatric clinic) <i>อุจปรารภณา พิศาลสารกิจ</i>	51
5. ประเด็นและแนวโน้มการดูแลผู้สูงอายุโดยครอบครัวและชุมชน (Issues and trends of care for older people by family and community) <i>ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์</i>	59
6. ประเด็นและแนวโน้มความร่วมมือระหว่างครอบครัวและผู้ดูแลที่เป็นทางการ (Issue and trends of family and formal caregiver collaboration) <i>ศิริพันธุ์ สาสิทธิ์</i>	69
7. สุขภาพ สถานะทางหน้าที่และสังคมของผู้สูงอายุ (Health, functional, and social status of primary care older population) <i>นารีวีรัตน์ จิตรมนตรี</i>	77
8. สถานพยาบาลที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ (Age- friendly healthcare facilities) <i>เบญจมาศ กุฎอินทร์</i>	85

ภายใน 6 ปีข้างหน้า สังคมไทยจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจึงเป็นความท้าทายที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ จากโครงสร้างของเศรษฐกิจและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ผู้สูงอายุที่ต้องอยู่โดยลำพัง มีทุพพลภาพที่ต้องพึ่งพิงมีสัดส่วนสูงขึ้นไป นอกจากการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงปลอดภัย และมีศักดิ์ศรี และการส่งเสริมประกันรายได้ที่มั่นคงและยั่งยืนแล้ว หนึ่งในสามนโยบายนโยบายรับมือสังคมผู้สูงอายุในด้านสุขภาพ คือ การเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุ จัดระบบสาธารณสุขให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าไปใช้บริการอย่างสะดวกและง่ายขึ้น

เนื่องจากผู้สูงอายุมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภาวะสุขภาพในหลายด้าน ทั้งทางร่างกาย สมอง จิตใจ ความสามารถในการดำเนินกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง สังคมและครอบครัว รวมถึงการเข้าถึงระบบบริการสุขภาพยามเจ็บป่วย ความรู้ ความเข้าใจปัญหาสุขภาพและแนวทางการป้องกันและดูแล ในขณะที่บุคลากรทางการแพทย์ที่มีความรู้ ความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์สุขภาพและการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังมีจำกัด ทางสมาคมพฤฒาวิทยาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุไทย ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้จัดการประชุมวิชาการประจำปี ในหัวข้อ “พฤฒาวิทยาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุสำหรับการดูแลผู้สูงอายุขั้นต้น” ขึ้นให้กับแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ เพื่อเพิ่มความตระหนัก ความรู้และทักษะในการประเมิน เพื่อสำรวจปัญหาและดูแลจัดการปัญหาทางด้านสุขภาพในผู้สูงอายุขั้นต้นในระดับปฐมภูมิได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทางสมาคมฯ ได้รับทราบมาจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งทางด้านเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ เวชศาสตร์ฟื้นฟู จิตเวชศาสตร์ ศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิกส์ โภชนศาสตร์ หันตแพทย์ การพยาบาล สาธารณสุข ประชากรศาสตร์ สังคมศาสตร์และสถาปัตยกรรม ที่สละเวลาในการนิพนธ์บทความเพื่อใช้ในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ ซึ่งทางสมาคมฯ ขอขอบคุณวิทยากรและผู้นิพนธ์ทุกท่านที่ได้กรุณาเสียสละเวลาทั้งแรงกายและแรงใจในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขในการใช้ปฏิบัติงานได้จริง และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

รศ.นพ.วีรศักดิ์ เมื้อะไพศาล
บรรณาธิการ

15. โรคอัลไซเมอร์และการแยกโรคจากภาวะสมองเสื่อมอื่นๆ ที่พบบ่อย (Alzheimer's disease and differential diagnosis from other common dementia syndromes)	197
วีรศักดิ์ เมืองไพศาล	
16. การจัดการโรคร่วมที่พบบ่อยในผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม (Management of common comorbid conditions in older people with dementia)	211
วีรศักดิ์ เมืองไพศาล	
17. ความปลอดภัยของผู้ป่วยที่มีภาวะสมองเสื่อมเมื่อเข้ารับกักตัวในโรงพยาบาล (Hospital safety for people with dementia)	217
ปิติพร สิริพิทาการ	
18. ผู้จัดการการดูแลผู้ป่วยสมองเสื่อม (Dementia care manager)	229
วีรศักดิ์ เมืองไพศาล	
19. แนวโน้มสถานการณ์โรคกล้ามเนื้อพร่องและภาวะเปราะบางและการประยุกต์ใช้ (Emerging trend and implication of sarcopenia and frailty in clinical practice)	233
ประเสริฐ อัสสันตชัย	
20. การคัดกรองภาวะโภชนาการและการจัดการในผู้สูงอายุ (Nutritional screening and intervention in the elderly)	255
ดร.ณิวัลย์ วัฒนวิจิตร	
21. โรคข้อในผู้สูงอายุที่พบบ่อยในระดับปฐมภูมิ (Common rheumatologic problems in older persons in primary care)	269
สมบุญ อันทลาภาพร	

สารบัญ

	หน้า
22. เวชศาสตร์ฟื้นฟูสำหรับผู้ป่วยสูงอายุที่มีปัญหาโรคข้อ (Rehabilitation for older patients with rheumatologic problems) วิไล ศุภรัตน์จิตติสัยกุล	299
23. การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะหกล้ม (Approach to older persons sustaining falls) วราลักษณ์ ศรีนันทน์ประเสริฐ	311
24. กระดูกหักจากโรคกระดูกพรุนที่พบบ่อย (Common osteoporotic fractures) อาศิส อุณนະนันท์	323
25. ภาวะกลั้นปัสสาวะไม่อยู่ในเวชปฏิบัติทางคลินิก (Urinary incontinence in clinical practice) พัฒนิตรา วิจิณพนม	343
26. การประเมินและการจัดการภาวะกลั้นปัสสาวะไม่อยู่ระดับปฐมภูมิ (Assessing and managing urinary incontinence in primary care) วารี กังใจ	353
27. การส่งเสริมคุณภาพชีวิตจากสุขภาพช่องปากด้วยการรักษาด้วยเลเซอร์: การนำเทคโนโลยีขั้นสูงไปใช้ในการดูแลแบบปฐมภูมิ (Enhanced oral health-related quality of life with laser therapy: high technology to primary care) พัชราวรรณ ศรีศิลป์มะนันท์ ศรีย สัตยุดม์	363
28. การดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน เพื่อลดทอนการเข้ารับการรักษารักษาในโรงพยาบาล (Home care to prevent older persons from unnecessary hospitalization) ขวัญใจ ยักนากศักดิ์เชื้อ	369

29. การดูแลผู้สูงอายุที่ป่วยเป็นโรคเรื้อรังและญาติผู้ดูแลที่บ้าน (Caring for older adults with chronic illness and family caregivers at home) จิราพรรณ วิโรจน์รัตน์	379
30. แผลกดทับและภาวะผิวหนังอักเสบจากภาวะกลั้นอุจจาระหรือปัสสาวะไม่ได้ (Pressure injury and incontinence-associated dermatitis) ศุภิสรา ปีติญาณ	401
31. การดูแลแบบประคับประคองและการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย (Palliative care and end of life care) วีรศักดิ์ เมืองไพศาล	421

สารจากนายกสมาคม

หนังสือประกอบการประชุมวิชาการประจำปี พ.ศ. 2560 ของสมาคมพฤกษชาติวิทยาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุไทย ที่อยู่ในมือท่านนี้ อยู่ในหัวเรื่องหลักคือ พฤกษชาติวิทยาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุสำหรับการดูแลผู้ป่วยสูงอายุขั้นต้น (Gerontology and geriatrics for primary care practice) ซึ่งกำลังเป็นเรื่องที่สำคัญในวงการแพทย์และสาธารณสุขของไทยที่เน้นการดูแลในระดับปฐมภูมิ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นแนวทางที่จะทำให้การดูแลผู้สูงอายุได้อย่างมีคุณภาพตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของความเจ็บป่วย ทั้งยังเป็นการช่วยควบคุมค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาผู้ป่วยกลุ่มนี้ที่มีอัตราการเติบโตมากที่สุดในปัจจุบัน ก่อนที่ความเจ็บป่วยจะลุกลามจนก่อให้เกิดพยาธิสภาพรุนแรง นำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่เสื่อมลงจนอาจไม่กลับคืนสู่ภาวะเดิม และทำให้ค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาช่วงระยะหลังของโรคสูงมาก จนอาจควบคุมไม่ได้และเป็นภาระต่อฐานะการคลังของประเทศ

สำหรับบทความต่างๆ ในหนังสือเล่มนี้จะสอดคล้องกับหัวข้อการประชุม โดยที่เน้นสุขภาพกาย สุขภาพจิต ความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวัน และประเด็นด้านสังคมที่มีผลต่อสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุอย่างองค์รวม จึงเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับบุคลากรทางสุขภาพที่สนใจศาสตร์และศิลป์ของความก้าวหน้าทางวิชาการในการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่ทันสมัย ผมขอขอบคุณวิทยากรทุกท่านที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้ความรู้แก่ผู้สนใจที่ไม่สามารถเข้าประชุมวิชาการ รวมทั้งขอขอบคุณ รศ.นพ.วิรัชศักดิ์ เมืองไพศาล ที่ทำหน้าที่บรรณาธิการสามารถผลิตหนังสือออกมาอย่างมีคุณภาพ ตลอดจนความต้องการของบุคลากรทางสุขภาพได้ทันเวลา และเหนือสิ่งอื่นใดขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความสนใจ ให้ความเอื้ออาทร ให้ความความรู้ เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้และทักษะในการดูแลผู้ป่วยสูงอายุไทยตลอดไป

ศ.นพ.ประเสริฐ อัสสันตชัย
นายกสมาคมพฤกษชาติวิทยาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุไทย

| สารบัญ

	หน้า
ส่วนที่ 2: ปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุและการดูแล	
9. การคัดกรองโรคในผู้สูงอายุในบริบทของสถานบริการระดับปฐมภูมิ (Screening older people in primary care setting) ชโลบล เอลิมศรี	95
10. หลักการใช้ยาอย่างสมเหตุผลในผู้สูงอายุ (Rational drug use in older persons) วรลักษณ์ ศรีนนท์ประเสริฐ	109
11. หลุมพรางในการคัดกรอง วินิจฉัย ป้องกันและจัดการภาวะซึมสับสนเฉียบพลัน ในเวชปฏิบัติ (Pitfalls in screening, diagnosis, prevention and management of delirium in clinical practice) วีรศักดิ์ เมืองไพศาล	121
12. ข้อผิดพลาดในการคัดกรองภาวะสับสน และการจัดการ (Pitfalls for delirium screening and management) จิ่งลิ้นตี่ สุนทรไชยา	147
13. การประเมินและวินิจฉัยผู้ที่มีการบกพร่องของการรู้คิดและสมองเสื่อมในเวชปฏิบัติ (Assessment and diagnosis of people with cognitive impairment and dementia in clinical practice) วีรศักดิ์ เมืองไพศาล	159
14. การดูแลผู้ป่วยสมองเสื่อมในเวชปฏิบัติ (Management of people with dementia in clinical practice) วีรศักดิ์ เมืองไพศาล	179